

”Det är inte normalt!”

En enkätundersökning om socionomstudenters kunskap om olika sexualiteter.

Av: Minna Niskasaari och Lisette Holmlund p Szabo

Handledare: Staffan Blomberg

Abstract

Authors: Minna Niskasaari and Lisette Holmlund p Szabo

Title: "It is not normal" A survey about social work students knowledge about different sexualities.

The purpose of this study was to examine Swedish social work students thoughts what extent they had knowledge about homosexual and bisexual living conditions. The study also aimed to examine heteronormativity in the University education for Social workers.

Earlier research shows that there is little or none education about this subject at the Social work programmes around the country. Studies about homosexual parents and their children show that the children in these families do not have a higher risk of getting social problems or being bullied. Earlier research also shows that social welfare secretaries almost always assume that the client is heterosexual and that the social welfare secretaries think that this is an accepted behaviour. Due to these earlier studies we wanted to find out if social work students at Lund University tend to have the same view in these matters. To gather this information we decided to hand out questionnaires to 126 randomly chosen students at Campus Helsingborg. We also used earlier research, a theory called the Queertheory and the analytical software SPSS to analyse our data from the questionnaires. Our study showed that the students seemed to have a lack of knowledge in this subject. We base this thesis on the answers on some of the questions in our questionnaire. Most answers indicated that further education is needed in this subject to minimize the heteronormative attitude that apparently exists among the participating students.

Keywords: Heteronormativity, social work students, queertheory, homosexuality, bisexuality, adoption.

Vi vill tacka alla som medverkade i studien och som gjorde denna uppsats möjlig.
Vi vill även tacka vår handledare Staffan Blomberg som hjälpte oss att hamna på rätt spår igen.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.1 Problemformulering.....	5
1.2 Syfte.....	7
1.3 Frågeställningar.....	7
1.4 Begreppsförklaringar.....	7
2. Metod.....	9
2.1 Metodval.....	9
2.2 Urval.....	10
2.3 Tillvägagångssätt.....	10
2.4 Arbetsfördelning.....	12
2.5 Bortfallsanalys.....	12
2.6 Metodens begränsningar och fördelar.....	12
2.7 Reliabilitet/Validitet.....	14
2.8 Vår förförståelse.....	15
3. Etiska överväganden.....	15
4. Bakgrund.....	17
4.1 Hatbrott och homosexualitet som sjukdom.....	17
5. Tidigare forskning.....	17
6. Queerteori och queerteoretisk historik.....	18
6.1 Egna tankar kring queerteori.....	23
7. Redovisning och resultat av Analys.....	24
7.1 Sammanfattning.....	34
7.2 Sammanfattning av resultat.....	35
8. Slutdiskussion.....	36
9. Referenslista.....	37
Bilagor.....	39-47

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Som socionomer kommer vi i framtiden att arbeta med människor med olika bakgrunder och livsvillkor. En del av oss har en önskan att arbeta med familjer av olika slag och vissa av oss kommer i framtiden att till exempel ta beslut om adoptioner, tvångsomhändertagande av barn eller ägna oss åt familjerådgivning.

I den socionomutbildning vi nu går talas det mest om heterosexuella familjekonstellationer. Detta kan anses problematiskt då detta kan färga vårt arbete när vi väl är ute på fältet.

En undersökning från HomO *"Det syns inte utanpå, men känns inuti"* från 2006 visar att homosexuella och bisexuella i högre grad än heterosexuella blir utsatta för kränkningar av vårdgivare.

Enligt en annan kartläggning från HomO *"Alla är lika för mig! – En kartläggning av hur socionomutbildningar tar upp sexuell läggning"* (2005) brister socialhögskolorna i Sverige i undervisning om olika sexualiteter, vilket kan leda till diskriminering. Kartläggningen tar upp att personer som är homo- eller bisexuella tar kontakt med HomO för att de känner sig kränkta av socialtjänstens syn på personer som inte är heterosexuella. En undersökning visade att socialtjänsten i nästan alla fall utgår från att alla är heterosexuella.

Caroline Degerfeldt (2009) kom fram till i sin c- uppsats att socialsekreterarna i hennes undersökningsgrupp inte hade en önskan att lära sig mer om HBT-personers levnadsförhållanden och att de i nuläget inte hade mycket kunskap om detta.

Enligt konferensen Sexologi i Socialt arbete, som hölls i oktober 2005 som ett samarbete mellan RFSL, RFSU och Malmö Högskola, uttryckte socionomerna en önskan att få mer information om sexualitet i utbildningen (Lafa, 2005).

Kartläggning och forskning visar att socialtjänsten oftast utgår ifrån att alla är heterosexuella (HomO, 2005). Detta är ett reellt problem som diskriminerar homo- och bisexuella genom att de på detta vis osynliggörs av socialtjänsten.

I den socionomutbildning som vi nu går ligger undervisning om sexualitet och hur man ska bemöta människor med annan sexualitet än heterosexualitet i lä. Det betyder att många av oss kommer att komma ut i arbetslivet med en heteronormativ attityd. Detta kan leda till att vi medvetet eller omedvetet kan kränka många människor som vi kommer att komma i kontakt med.

Lunds Universitet, till exempel, har en policy på sin hemsida:

”Lunds universitets verksamhet bygger på jämställdhet mellan könen och strävan efter etnisk och social mångfald. Verksamheten bedrivs i former som ger möjlighet för var och en att utvecklas utifrån sina personliga förutsättningar oberoende av kön, etnicitet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder”.

(Lunds Universitets policy, 2006).

Det vi vill få fram med detta är att det finns en policy inom universitetet, men vad händer när vi tagit examen? Universitetet har kanske inte en skyldighet att göra oss till fördomsfria människor men om man tittar på socionomutbildningen, en utbildning som skall ge oss förståelse för olika människors (våra framtida klienters) levnadssätt, varför går inte utbildningen in på andra levnadsförhållanden än heterosexuellas? Det kan vara oerhört kränkande att bli stämplad av en tjänsteman som man ska bygga upp ett förtroende för och som man ofta är i en underlägsen maktposition till.

Vi kommer att i denna uppsats undersöka socionomstudenters möjliga behov av att lära sig mer om homo- och bisexuellas levnadsförhållanden, samt kunskapen om s.k. regnbågsfamiljer och vad det finns för risker att inte inneha kunskap om detta område inom socionomyrket.

För att undersöka detta så har vi genomfört en enkätundersökning bland 126 socionomstudenter och vi har valt att genomföra undersökningen på Lunds Universitet, Campus Helsingborg.

Denna problemformulering hänger nära samman med vårt syfte som följer nedan. Syftet ska klargöra vår tanke bakom uppsatsen på ett kort men tydligt sätt.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka Lunds socionomstudenters möjliga behov av kunskap om olika sexualiteter (hetero-, homo- och bisexualitet) och tillhörande levnadsförhållanden för personer som berörs. Vi vill också presentera och problematisera synen på sexualitet som finns bland socionomstudenterna och som kommer färga deras (vårt) arbete när de (vi) tagit examen.

1.3 Frågeställningar

Under arbetet med denna uppsats så dök det upp en mängd frågor kring sexualitetsbegreppet och kringliggande frågor. Vi har dock valt att begränsa oss till följande:

Finns det ett behov av att socionomstudenter lär sig mer om homo- och bisexuella personers levnadsförhållanden och i så fall, varför? Kan detta motiveras med tidigare forskning?

Vad finns det för tankar angående barn till homosexuella i vår undersökningsgrupp? Finns det någon forskning som stödjer studenternas tankar?

För att det inte ska uppstå några missuppfattningar eller frågetecken kring ordval har vi valt att lägga fram begreppsförklaringar. Nedan följer en del begrepp som tydliggör vad vi syftar på när vi använder oss av dem i denna uppsats.

1.4 Begreppsförklaringar

Dessa begreppsförklaringar har vi hämtat från RFSL:s hemsida.

Sexuell läggning: med detta menar vi hetero-, homo- eller bisexualitet.

Bisexuell: en sexuell läggning där man blir kär i, blir attraherad av och/eller vill ha sex med någon oavsett vilket kön personen har.

Heterosexuell: en sexuell läggning där man blir kär i, blir attraherad av och/eller vill ha sex med någon av det motsatta könet.

Homosexuell: en sexuell läggning där man blir kär i, blir attraherad av och/eller vill ha sex med någon som har samma kön som en själv.

Heteronormativitet: uppfattningen att den heterosexuella läggningen är det normala, det man förväntar sig. Andra sexuella läggningar ses som avvikande.

Homofobi: är en värdering hos någon. Denna värdering innefattar en negativ syn på homo- eller/och bisexuella.

HomO: En myndighet som nu integrerats med DO (Diskrimineringsombudsmannen), HO (Handikappombudsmannen) och JämO (Jämställdhetsombudsmannen) till Diskrimineringsombudsmannen, DO. HomO var tidigare ombudsmannen för diskriminering av sexuell läggning.

Queer/Queerteori: En syn på samhället där normer ifrågasätts (könsliga och sexuella). Det kan också vara en identitet där man försöker sträva efter att sådana normer inte ska hindra ens liv.

HBT: Samlingsbegrepp för homosexuella, bisexuella och transpersoner.

Regnbågsbarn/ Regnbågsfamiljer: Barn som växer upp med föräldrar av samma kön.

Transpersoner: Transpersoner kan vara antingen homo-, bi- eller heterosexuella. De kan antingen betrakta sin sexualitet utifrån det kön de upplever sig ha eller utifrån det kön samhället anser de har. Transperson är ett paraplybegrepp som tillkom framförallt för att kunna vara en samlande term i sexualpolitiska frågor och för att inte exkludera någon som kunde antas gynnas av en transvänlig politik. RFSL har ingen definition på begreppet annat än att olika grupper ingår när man talar om transpersoner.

Vår egen tolkning i denna uppsats:

Levnadsförhållanden: Förutsättningar en person lever under i sin vardag.

Nu när dessa begrepp är förklarade så går vi vidare med vilken metod vi har valt för att uppnå syftet med denna uppsats. Vi kommer att ingående förklara varför och hur vi gått till väga för att ge en större förståelse för vår tanke bakom uppsatsen och för att ge en förförståelse till de resultat som senare kommer att presenteras.

2. Metod

2.1 Metodval

Vi ville göra en kvantitativ enkätundersökning för att få en bred bild och för att kunna ta reda på attityder bland så många socionomstudenter som det var möjligt för oss. Eftersom vissa av frågorna är känsliga, antog vi att det kunde kännas bekvämare att svara på ett anonymt papper än att sitta och berätta för en främling vad man egentligen tycker. Vi är medvetna om att det kan kännas utsatt att svara på dessa frågor alldeles intill sina studiekamrater, men vi anser ändå att det känns tryggare än en intervju.

Vi ville till en början göra en enkät på internet, men i och med att programmet vi använde inte var kompatibelt med SPSS så fick vi istället välja att dela ut enkäter för hand till socionomstudenter på Campus Helsingborg.

Vi använder oss också av något som kallas *metodtriangulering*. Detta är när man kombinerar metoder för att väga upp bristerna i en metod (Halvorsen, 1992). Bristerna i vår kvantitativa metod består av att vi inte kan veta hur respondenterna tänker när de svarar. Denna effekt har vi försökt minska genom att lägga till motiveringsrader under en del av frågorna. Detta medför att vi kan använda det respondenterna skriver som hjälp till att tolka svaren och statistiken vi får fram. Vi kommer dock ha tyngdpunkten på de kvantitativa data vi har.

Vi använder oss av en *parallell* användning av kvalitativ och kvantitativ metod i vår analys. Detta för att få fram både den kvalitativa och kvantitativa delen av ett fenomen (Halvorsen, 1992). Som vi tidigare nämnt så kommer fokus dock att ligga på den kvantitativa metoden. Kvalitativ metod använder man sig av om man vill komma ner på djupet i något ämne. Det är därför vi har motiveringsrader i enkäten. Dessa ska ge respondenten möjlighet att tydliggöra

och nyansera sitt svar. Ofta lägger man fokus på några få respondenter som man intervjuar mer djupgående. Kvantitativ metod använder man om man vill få en bred bild av en större massa. Man kan då använda sig av enkäter så som vi har gjort.

Vi kommer att använda oss av kvalitativ metod när vi ser över och analyserar de kommentarer respondenterna har skrivit. Vi kommer inte att lägga någon större tyngd på att koda kommentarerna, utan de kommer istället diskuteras i vår analys för att förstå varför respondenterna svarade som de gjorde och på så sätt höja. Nackdelen med motiveringsraden är att det kan leda till oändliga tolkningsmöjligheter. För att stadga upp detta kommer vi att använda relevant forskning och studier när vi analyserar kommentarerna.

Nedan följer ett klagörande av vilka som ingått i vår enkätundersökning och varför vi valt dessa.

2.2 Urval

Vi valde ut socionomklasser utifrån den tidsbegränsning vi hade och utifrån vilka som hade föreläsningar inom tidsramen för vårt arbete. Klasserna var alltså delvis slumpmässigt utvalda. Socionomstudenterna som tillfrågades att göra enkäten gick på Campus Helsingborg, Lunds Universitet.

Vidare följer en redovisning av hur vi gått tillväga för att genomföra vår enkätundersökning av ovan presenterade studenter samt vilka hjälpmedel vi använt oss av och varför. Följande redovisning har som syfte att på ett grundligt bygga en brygga av förståelse för den kommande presentationen av resultat och analys.

2.3 Tillvägagångssätt

När vi skrev enkäten utgick vi från *Enkätboken* (Trost, 2007). Detta för att kunna utforma enkäten så bra som möjligt och för att höja validiteten. En enkät skall vara lätt att besvara och vi försökte i så stor utsträckning som möjligt göra frågorna enkla att förstå samt korta och lätta att svara på. Detta är något som man ska eftersträva när man gör en enkät. (ibid.)

Vi tittade även på enkäten som Caroline Degerfeldt använde sig av i sin C- uppsats (2009). Detta gjorde vi för att få idéer till frågor och för att se om det fanns några fallgropar i hennes enkät som vi kunde undvika. Vidare ville vi även få en bild av vilken bredd enkäten skulle eller inte skulle ha.

126 enkäter delades ut och alla dessa blev ifyllda. Vårt mål var från början att dela ut 300 enkäter men det var svårt att hitta klasser som hade föreläsningar inom vår tidsram.

Vid analysen av enkäterna användes programmet SPSS 17.0. Vi tog hjälp av boken *SPSS Steg för steg*, skriven av Lars Wahlgren (2007) för att kunna använda programmet på rätt sätt och för att kunna förstå tabeller, korstabeller och med mera. Detta har underlättat vårt arbete en hel del, då vi sedan tidigare inte har så stor kunskap kring detta program.

Enkäten utformades på ett sätt så att de första frågorna undersöker fördomar och förutfattade meningar, och den sista frågan hur fördomsfria socionomstudenterna själva anser att de är. Detta för att vi tror att om den sista frågan istället skulle ligga först, så finns en risk att de svarande ”ställer in sig” på att vara fördomsfria i sina svar och således svarar på ett sätt som de tror är politiskt korrekt.

Svarsalternativen var fasta, det vill säga att svaren var bestämda på förhand. Dock kombinerade vi vissa fasta frågor med öppna genom att lägga till rader för egna funderingar från respondenten. Vi valde att ha de fasta frågorna för att det skulle förenkla hanteringen av undersökningen samt för att den svarande inte skulle ta ”den säkra mellanvägen”. Med detta menas att det finns en risk att människor undviker att ta ställning.

De öppna frågorna, där den tillfrågade kunde motivera sitt svar, hade vi för att vi ansåg att dessa frågor inte gick att svara på utan en motivering. Det lämnades alltför stort tolkningsutrymme till oss för att undersökningen skulle ge en så korrekt bild som möjligt. Med hjälp av motiveringsraderna har vi fått en större klarhet i vad som ligger bakom de valda svarsalternativen. På detta sätt kan vi tydliggöra och på ett bättre sätt precisera motiven till svaren.

Enkäterna delades ut i utvalda klassrum där föreläsning hölls. Vi frågade först föreläsaren om det skulle vara möjligt att låna lite av deras tid för vårt syfte. Vi presenterade oss kort och förklarade att enkäten var helt frivillig och att den handlade om olika sexualiteter. Studenterna verkade intresserade av att göra undersökningen och vi hade inga bortfall.

Nedan följer en presentation av denna C- uppsats arbetsfördelning.

2.4 Arbetsfördelning

Vi har haft ett gemensamt ansvar för hur uppsatsen har utformats. Vi har inte delat upp den i delar, utan arbetet har skrivits löpande. Uppsatsen har skickats fram och tillbaka på det sätt att har den ena skrivit ett stycke, kan den andra personen få läsa det dagen efter och lägga till relevant text. Vi har tillsammans samlat in data samt sammanställt dessa. Vid sökning efter relevant litteratur har vi träffats för att lättare diskutera oss fram till beslut och idéer.

2.5 Bortfallsanalys

Bortfallet i vår undersökning har varit ytterst litet och har då handlat om att några har hoppat över någon fråga eller att de gett fler än ett svarsalternativ. I övrigt fanns inga bortfall då vi fick tillbaka alla enkäter som vi delat ut. Följande tabell styrker detta. Ordet valid syftar i detta sammanhang till de enkäter som vi kunnat använda oss av i sammanställningen; dvs. de enkäter som inte utgjorde bortfallet.

Statistics

N	Valid	126
	Missing	0

För att visa vilka fördelar och nackdelar det finns med vår undersökning så kommer vi i följande stycke presentera dessa. Detta för att ge en ännu djupare förståelse för undersökningens resultat och våra resonemang kring dessa.

2.6 Metodens begränsningar och fördelar

Eftersom enkäterna delades ut till och besvarades av studenter i klassrummen under en föreläsning har vårt tillvägagångssätt hög standardisering. Detta betyder att alla som svarade

fick svara under liknande förhållanden och att frågorna alltid såg likadana ut. Detta är något man alltid bör sträva efter vid en kvantitativ undersökning (Trost, 2007).

Fördelarna med en kvantitativ undersökning är att informationsmängden vi vill ta del av kan begränsas till just det vi vill undersöka. En annan fördel är att vi kan ställa samma frågor till många människor (Halvorsen, 1992). Vår förhoppning är att detta leder till att vi får en bredare bild av det vi undersöker.

Vår enkät är utformad på ett sätt som gör att den är enkel att besvara, samtidigt som det även finns möjlighet till att brodera ut sina svar på vissa ställen, om man så önskar. Detta har lett till att vi har fått en del positiva kommentarer om undersökningen och en inblick i hur komplext detta ämne ändå är.

Nackdelen med en enkätundersökning som vår, med många fasta frågor, är att svaren kan snedvrída respondentens svar. Man är tvingad att svara antingen/ eller (ibid.). På vissa frågor ges det ytterst liten möjlighet att vidareutveckla sina svar, och om de svarande inte känner att de alternativ som vi gett dem är något som passar in på deras svar, så kanske de ger det svar som de anser liknar deras eget svar mest. Detta kan då leda till de ovan nämnda ”snedvrídna” svaren. Att ha fasta svarsalternativ kan även leda till att den svarande istället svarar det som känns mest korrekt och som de tror att vi förväntar oss att de ska svara. Deras svar kan komma att spegla det de anser att en blivande socionom bör svara, istället för det de själva anser. Vi hoppas att studenternas anonymitet i undersökningen har lett till att deras ärlighet har ökat och att pressen på att svara politiskt korrekt har minimerats.

En risk är att studenterna hade kort tid på sig och att de därför inte hann reflektera och fundera så mycket kring sina svar eller på frågorna. Detta kan å andra sidan vara en fördel eftersom studenterna inte har tid att tänka ut vad de tror vi vill ha för svar, utan svarar det som känns rätt direkt. Den korta tiden kan också medföra att det blir bortfall eller missvisande svar om någon av de svarande inte har förstått betydelsen av någon eller några av frågorna. Detta då det tidsmässigt inte finns utrymme att förklara frågorna, eller att studenten struntar i att ta upp problemet med tidsbristen som ursäkt. Den korta tiden kan även medföra att studenterna inte ger en motivering som förklaring till sina svar. Detta kan i sin tur leda till feltolkningar av svaret.

Följande stycke redogör för de fallgropar som vår undersökning kan ha innehållit. Vi kommer även att förklara hur vi gått till väga för att undvika dessa och därmed stärka vår undersöknings trovärdighet.

2.7 Reliabilitet/validitet

Reliabilitet, det vill säga tillförlitligheten med en metod som vår, anser vi är hög. Detta eftersom stabiliteten är hög; alla frågor var alltid på samma sätt och alla svaranden befann sig i samma eller liknande situation beträffande tidpunkt när vi lämnade ut enkäten (Trost, 2007).

För att verkligen testa reliabiliteten, så måste två olika forskare göra mätningen vid samma tidpunkt. Detta är dock inget som det funnits utrymme för i denna C-uppsats.

Reliabiliteten har också att göra med hur vi har registrerat våra data. Då vi använt oss av *SPSS Steg för steg* (Wahlgren 2007) när vi matade in våra data i SPSS, så höjs reliabiliteten. Ju korrektare vi registrerat våra data, ju högre blir reliabiliteten (Halvorsen, 1992). Reliabiliteten höjs även genom att man samlar in egen data, som vi har gjort, och inte använder sig av andras (ibid.).

Vi försökte göra precisionen med enkäten så hög som möjligt. Det vill säga att det skulle vara lätt och enkelt att svara på vår enkät. Vid frågor som kanske gjorde att man ville precisera sig fanns det plats för egna kommentarer från den svarande.

Men det räcker inte att reliabiliteten är hög. Om frågorna mäter annat än det är avsett att mäta så finns det ingen vits med att reliabiliteten är hög. Validiteten måste också vara hög för att undersökningens syfte ska bli tillgodosett. För att validiteten ska bli så hög som möjligt så måste undersökningen och problemformuleringen stå så nära varandra som möjligt (Holme, Solvang, s 167, 1997). Det anser vi att de gör då vår problemformulering tar upp att vi tror att socionomstudenterna har en del brister i sin kunskap om olika sexualiteter samt att frågorna i vår enkätundersökning mäter studenternas kunskap i just detta ämne och framhäver deras inställning till det. Detta anser vi stärker validiteten (giltigheten) i vår enkätstudie. Vi tror att vår enkät mäter det den är avsedd att mäta; attityder och kunskap om olika sexualiteter.

För att höja trovärdigheten på vår undersökning ytterligare så kommer vi följaktligen diskutera vilka etiska överväganden vi har stött på. I nästa stycke tar vi upp dessa och vad vi har tagit för beslut angående dessa.

2.8 Vår förförståelse

Vi är medvetna om att vi aldrig kommer att kunna vara helt objektiva i vår forskning och när vi skriver denna uppsats. Vi hoppas dock att vi är så pass kritiska att vi ifrågasätter våra handlingar, det vi skriver och vilka källor vi använder och att vi på så sätt är så rättvisa vi någonsin kan bli.

Vi är också medvetna om att uppsatser som tar upp detta ämne ibland kan bli påtagligt heteronormativa. Vi kan inte undkomma att heteronormen är stark, och att den även har ett inflytande över oss. Vi kommer dock i så stor utsträckning som möjligt att låta bli att generalisera och förhoppningsvis kunna vara så kritiska och ifrågasättande till vad vi tror att vi vet, så att vår uppsats blir så rättvisande som möjligt.

Efter alla dessa förberedande stycken är det nu dags att presentera resultatet och analysen av vår enkätundersökning. Vi kommer att diskutera våra tolkningar ur flera olika vinklar för att visa komplexiteten i dessa frågor och i detta ämne.

3. Etiska överväganden

För att uppfylla individskyddskravet har vi valt att bifoga en text till enkäten (se bifogad enkät) De fyra huvudkrav som ligger för denna typ av forskning (Vetenskapsrådet, 2002, sid 6) kommer vi ta till vara på, på följande sätt;

Informationskravet: Vi skriver tydligt i början av enkäten vad det insamlade materialet kommer att användas till och vem som kommer att få se det. Vid utdelningen av enkäten tydliggör vi detta än en gång. Vi presenterar även oss själva för att klargöra var vi kommer ifrån samt att det är vi som utför undersökningen, samlar in samt sammanställer informationen.

Samtyckeskravet: Enkäten innehåller en förklaring om att det är helt frivilligt att genomföra enkäten och att man kan avbryta när man vill. Även detta tydliggörs av oss vid början av varje undersökningstillfälle.

Konfidentialitetskravet: Vi klargör i enkätens början att vi inte kommer samla in personuppgifter. Detta för att personerna som svarar på enkäten ska få vara anonyma. Det enda vi är intresserade av är att få reda på kön och ålder.

Nyttjandekravet: Vi har i enkäten skrivit att det endast är vi som kommer att ta del av det insamlade materialet till vårt forskningssyfte och att materialet inte kommer upplåtas till tredje part.

Vi är medvetna om att vår studie kan vara känslig då den undersöker ett, för vissa, känsligt och personligt ämne. Vi menar dock att genom att uppfylla individskyddskravet är alla deltagare frivilliga och eftersom vi inte sparar personuppgifter så går det inte att spåra en specifik deltagare. Vi tror att kunskapen vi kan få genom denna studie väger upp de etiska frågetecknen och det borde inte föreligga några större hinder för att studien ska kunna genomföras. Vi tror att vår studie kan få fram viktig forskning inom detta område som kan gynna många människor.

För att undvika frågetecken kring hur vi har tänkt när vi har tolkat de insamlade svaren så följer här en beskrivning på detta. Denna beskrivning är till för att tydliggöra bakomliggande tankar till svarsalternativen, vad vi försöker frambringa eller undvika samt för att klargöra våra resultat ytterligare.

4. Bakgrund

4.1 Hatbrott och homosexualitet som sjukdom

Det är 30 år sedan som homosexualitet blev av med sin sjukdomsstämpel i Sverige. Fortfarande är det dock så att homo- och bisexuella diskrimineras i vårt samhälle, deras sexualitet accepteras inte fullt ut och heteronormen är stark (Ambjörnsson, 2006, sid 17). På 60- och 70-talet skedde ett uppror i Sverige. För att demonstrera att homosexualitet inte var en sjukdom sjukskrev sig många homosexuella för att visa sin ståndpunkt (ibid.).

Enligt en rapport från BRÅ, ”*Hatbrott 2007 En sammanställning av anmälningar med främlingsfientliga, islamofobiska, antisemitiska och homofobiska motiv*”, identifierades 723

anmälningar med homofobiska motiv. Antal anmälningar har ökat sedan 2004 enligt rapporten. Var fjärde homofobiskt hatbrott är ett våldsbrott. Rapporten tar även upp det faktum att blanketter från t ex myndigheter kan vara omöjliga att fylla i för någon som är till exempel homosexuell, då blanketterna vill att man ska fylla i "Kvinnans namn" och sedan "Mannens namn". Liknande fall har anmälts till HomO.

Med denna korta beskrivning av bakgrunden till vår undersökning så följer här ett stycke om tidigare forskning. Följande stycke har som uppgift att stärka vår undersöknings relevans.

5. Tidigare forskning

Enligt en kartläggning från HomO *"Alla är lika för mig! – En kartläggning av hur socionomutbildningar tar upp sexuell läggning"*(2005) så finns det stora brister i kunskapen om olika sexualiteter inom socialtjänsten. Enligt kartläggningen förutsätter socialtjänsten i stort sett alltid att klienten är heterosexuell. Detta kan uppfattas som kränkande.

Kartläggningen tar upp det faktum att *"socialtjänsten även skall främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden och svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det."* (2005, sid 14). Med detta menar författarna att socialtjänsten även måste vara förtrogen med homo- och bisexuellas levnadsvillkor. Enligt kartläggningen är dock socialtjänsten inte det.

Bland de högskolor som HomO tillfrågade hade ingen av dem en plan på hur sexuell läggning ska beröras i utbildningen. När frågan om hur homo- och bisexualitet diskuteras i utbildningen fick de svar från högskolorna att detta är något som studenterna själva får styra över. Alltså finns det inget som hindrar eleverna från att välja att studera detta, men det är heller inget som finns i kursplanen. Det togs också upp att vissa lärare var noga med att inte utgå ifrån att alla var heterosexuella.

Även om sexualitet verkade vara ett vanligt förekommande begrepp i studierna när HomO gjorde sin undersökning, så fanns det inte med när man gjorde en analys av kursplanen. Kön var ett vanligt förekommande begrepp, men homo- och bisexualitet togs inte upp en enda gång (HomO, 2005, sid 40).

Kartläggningen kom fram till att lärosätena var mycket måna om att se till att inga elever blev diskriminerade på grund av sin sexuella läggning. Däremot fanns det inte med i läroplanen att de blivande socionomerna skulle få utbildning om olika sexualiteter och om heteronormen.

"Vi är alla lika!!", en C-uppsats skriven av Caroline Degerfeldt (2009) hade som mål att ta upp vad socialsekreterare hade för kunskap om HBT- personers levnadsvillkor. Degerfeldt kom fram till att det var upp till socialsekreterarnas egna erfarenheter och intresse som avgjorde om man hade kunskap om detta ämne. Vidare hittade författaren inget som visade att organisationen gav någon utbildning inom ämnet. Undersökningen som Degerfeldt genomförde i sin C-uppsats visade att socialarbetarna lutade sig på regler som säger att ingen får nekas hjälp på grund av sexuell läggning, men att socialsekreterarna var ovana att diskutera ämnet.

Rädda Barnens rapport *"Varför måste man inte komma ut som hetero? – normer kring sexualitet och kön hos barn och unga"* (2009) visar att sexualundervisningen i grundskolan brister när det kommer till att prata om homo- och bisexualitet. Heterosexualitet framställs ofta som det normala, och när lärarna talar om homo- och bisexualitet framställs det ofta som ganska problematiskt. Deras rapport visade även att regelrätta homofobiska uttalanden hade förekommit från lärarna.

En artikel publicerad i tidsskriften *Affilia* av Eric Swank och Lisa Raiz (2010) undersöker socionomstudenters attityder till homosexualitet. Studien genomfördes på 575 heterosexuella studenter i USA. Swank och Raiz kom fram till att många studenter tror att homosexualitet är ett val, och att de studenter som var mest negativa till homosexualitet var de som trodde på de traditionella könsrollerna och de som oftast deltog i religiösa förrättningar.

Nedan följer en beskrivning av vilken teoretisk utgångspunkt vi har valt samt historik kring teorin.

6. Queerteori och queerteoretisk historik

Queerteorin hade sin grundare i Judith Butler (1956-), som menade att allt är socialt konstruerat, även kön och könsidentitet. Hennes teori motsätter sig att det sociala genuset blir en följd av personens biologiska kön. Butler anser också med sin teori att språket konstituerar

människors sexualitet. En annan teoretiker som också anser detta är Michel Foucault. Han har genom forskning kommit fram till att människan sedan 1700-talet allt mer har velat kategorisera och sortera in människor i fack.

Ambjörnsson tar upp exemplet från Foucault där en person som tidigare var någon som hade sex med andra av samma kön plötsligt fick en stämpel och lades in i facket homosexuell. Vi kan tänka oss att den här indelningen gett en tydligare uppdelning och avskiljning från övriga grupper. Om alla människor levde i samma "låda" tidigare och sedan plötsligt blev indelade i olika "lådor", beroende på deras beteende, så kan man lätt tänka sig att "vi" och "de"-tänket fick ett markant uppsving. Alltså har språket och de nya, kategoriserande orden konstituerat människors sexualitet och fortsätter att göra det än idag. Språket gav nya identiteter som tidigare inte fanns och enligt Foucault påverkar detta vår syn på verkligheten (Ambjörnsson, 2006, s.45). Tiina Rosenberg tar även upp detta i sin bok "*Queerfeministisk agenda*" (2007). Hon menar att det är uppdelningen mellan homosexualitet och heterosexualitet som är den stora frågan inom queerteori.

Själva ordet Queerteori myntades 1990 av Teresa de Lauretis under en konferens om homosexuell forskning. Det var mer på ett skämtsamt sätt som de Lauretis lade fram ordet (Ambjörnsson, 2006, s.37). Det har sedan dess används flitigt, men vad det egentligen står för är svårare att svara på eftersom det inte finns ett sätt att tolka det på, utan flera olika.

Tiina Rosenberg menar vidare att så länge det inte finns någon kritisk granskning av heterosexualiteten, så kommer den fortsätta ha sin naturliga och icke ifrågasatta position.

Ordet queer betyder *knäpp*, *avvikande*, *annorlunda*, mm. Fanny Ambjörnsson skriver i sin bok "*Vad är Queer*" (2006) att queerteorin försöker uppmana oss att tänka utanför normen om vad som är normalt och vill inte att man ska normalisera hetero- och homosexualitet, utan snarare att acceptera olikheterna. Som vi har förstått det så motsätter sig teorin heteronormen. Detta och heteronormen, enligt Queerteorin, placerar människor i olika fack. Teorin bygger på individuell frihet, istället för att placera människor i grupper. Queer vill inte bli en kategori eller identitet utan snarare bryta upp gamla kategorier och ha ett kritiskt förhållningssätt mot det normativa (Ambjörnsson, 2006).

Tiina Rosenberg (2007) skriver att när termen fixeras kommer den att upphöra att existera. Ju mer den blir en akademisk disciplin, desto mindre queer blir den. Vidare menar Rosenberg att en teori tolkas på olika sätt beroende på vem som använder sig av termen.

Ambjörnsson tar upp hur queer, både politiskt och som teori riktar sig till det så kallat normala, istället för det avvikande. Med det avvikande menar Ambjörnsson homosexuella och med normala syftar hon på heterosexuella. Vidare skriver hon att anledningen till att Queer vill belysa det "normala" är för att lyfta fram och ifrågasätta varför det så kallat normala betraktas som just normalt och varför annat runt omkring blir onormalt.

Poängen är att få människor att tänka till och att acceptera homosexuella som de är, men även att få människor att fundera över vad det är som har lett till att vi idag ser på heterosexualitet som något att föredra framför homosexualitet. Kärnan i uttrycket Queer skulle kunna formuleras så här:

"Dess uppgift är att röra om, störa och bryta upp kategorier, inte att själv förvandlas till en."

(Ambjörnsson, 2006, s. 9).

1950 bildades RFSL (Riksförbundet för Sexuellt Likaberättigande) i Sverige. På den tiden försökte RFSL:s medlemmar att vara samhället till lags och genom en mild attityd försöka bli accepterade. Under 60- och 70- talet intog denna grupp en mer aggressiv framtoning. Men detta skedde inte enbart i Sverige utan på flera håll i världen.

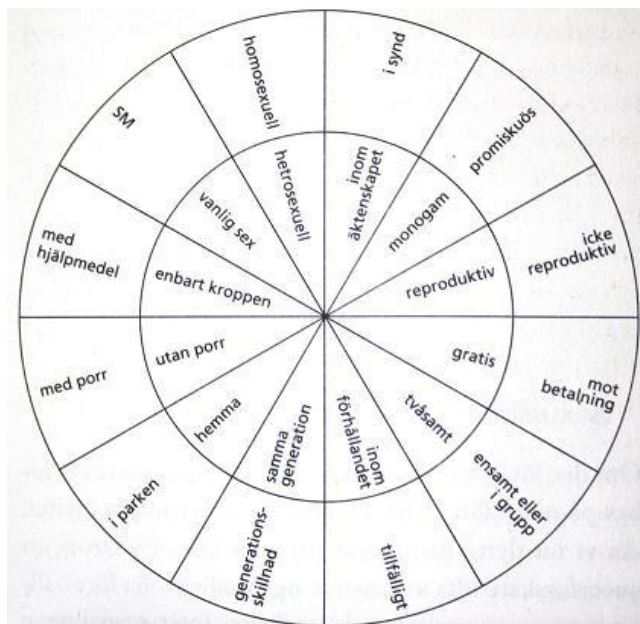
I USA symboliseras den här vändningen mellan den milda attityden och den mer aggressiva framtoningen av "Stonewall Day". Namnet uppkom efter att polisen gjort razzia mot en gaybar vid namn Stonewall. Istället för att som tidigare vara polisen till lags så gjorde man nu istället motstånd, vilket resulterade i tre dagars kravaller. Man brukar göra skillnad på homosexuella rörelser före och efter dessa brytpunkter. Då kallar man den tidigare och snällare rörelsen för den homofila rörelsen. Dessa eftersträvade att smälta in i samhället medan den senare och mer aggressiva rörelsen; gayrörelsen, försöker bryta sig loss och vara stolt över att vara gay (Ambjörnsson, 2006, s. 17).

Vidare tar Ambjörnsson upp att queerteorin sakta men säkert är på väg in på de svenska universiteten. Dock har inte vi, som i skrivande stund studerar där, sett något av detta under vår tid inom socionomprogrammet.

När det kommer till sexualitet så tar Ambjörnsson i sin bok upp att den stora gruppen som vi i allmänhet slår samman till heterosexuella, i själva verket består av en massa smågrupper. Men enligt Ambjörnsson är det endast en liten grupp som har fått äran att representera den stora gruppen. Denna lilla grupp består av den sorts sexualitet som sker i hemmet mellan två personer av motsatt kön och där meningen med det hela är att fortplanta sig. Det får heller inte finnas några större ålderskillnader, andra personer eller sexuella hjälpmedel som "stör" den här tvåsamheten (Ambjörnsson, s.86, 2006).

Följande bild är uppritad av Gayle Rubin. Den är tagen från Rubins artikel "Thinking sex" (1984) och den visar hur olika sexuella handlingar har olika status i samhället och hamnar därför på olika nivåer. Detta beroende på hur pass accepterade de är i samhället.

Gayle S. Rubin är antropolog och kanske mest känd som aktivist och teoretiker inom kön- och sexualitetspolitik.

De som är längst in är accepterade handlingar och de ytterst är inte accepterade av samhället, enligt Rubin. Med detta vill Rubin visa de icke accepterade grupperna inom heterosexualiteten. Detta kan vara för att visa att även heterosexualiteten har sidor som inte är accepterade och att man därför bör tänka både en och två gånger innan man sågar homo- och

bisexualiteten. Kärnan i budskapet är att man inte ska se heterosexuella som en stor grupp och heller inte dra alla homo- och bisexuella över en kam. Man bör heller inte stoltsera med sin egen grupp och samtidigt se ner på andra grupper, om inte alla inom den egna gruppen är accepterade. Denna värdehierarki visar att heteronormativiteten ger en högst vinklad bild av heterosexualiteten då den endast visar en av många grupper.

Den här värdehierarkin är dock svår att bevisa då det handlar om föreställningar som människor har. Dessa föreställningar (normer) är beroende av var man befinner sig. Till exempel så kan en del av samhället tycka att det är av stor vikt att man har gift sig innan man skaffar barn, medan andra anser att det inte har någon betydelse. Likadant kan det vara när det kommer till sexuella handlingar. Vissa delar av samhället tycker att det är fantastiskt att kunna byta partner varje helg och leva som singel, medan det i andra delar av samhället ses som ett skadligt beteende (Ambjörnsson, s.93, 2006).

Normerna är även tidsbundna (Ambjörnsson, s.92). Det vi ser som onormalt idag kanske ses som det mest naturliga som finns om 50 år. Tittar vi bakåt i tiden så ansågs ju homosexualitet vara en sjukdom för 30 år sedan, kvinnor och män fick lika och allmän rösträtt för mindre än 100 år sedan och föräldraförsäkringen (som gav även mannen rätt till föräldradagar) infördes för endast 36 år sedan.

Ambjörnsson tar även upp att allt som ses som normalt alltid står i motsats till något som anses vara onormalt. Så för att kunna säga att något är normalt bör man hitta något som man kan jämföra detta med. Likaså om man anser att något är onormalt. Ambjörnsson menar att detta är något som queerteorin försöker lära oss; att många jämför homo- och bisexualitet med heterosexualitet och drar slutsatsen att heterosexualitet är normalt (Ambjörnsson, s.114, 2006). Detta leder oss osökt tillbaka till Rubins värdehierarki. Om nu heterosexualitet står som motsats till homo- och bisexualitet, står inte grupperna (som vi tidigare visade i Rubins värdehierarki) *inom* heterosexualiteten i motsats till varandra? Detta, anser vi, skulle medföra att heterosexualitet som grupp inte kan ses som normal och en motsats till homo- och bisexualitet. Normen kan då heller inte säga att homo- och bisexuella som grupp är onormala, utan då måste man se till varje undergrupp i både den heterosexuella och den homo- och bisexuella gruppen.

Queerteori och Queer är luddiga begrepp. Det är svårt att få grepp om vad de representerar och många teoretiker tycker olika och tolkar teorin på olika sätt. De tolkningar som vi

framfört här ovan är tolkningar av oss själva samt av Tiina Rosenberg och Fanny Ambjörnsson. Något som däremot bör tydliggöras är att Queer inte kan likställas med HBT-personer. Det är ett misstag som ofta begås enligt Ambjörnsson (2006). Hon tar vidare upp att det inom Queer finns flera undergrupper som strävar efter en egen identitet och acceptans från omgivningen men att dessa grupper per automatik inte kan likställas med Queer eller som representanter för Queerteorin. Detta då dessa grupper står för något annat än Queer eller Queerteorin.

Ett annat problem med Queerteorin är att det talas mycket om queer, men inte om teorin. De referenser som finns är ofta till Butler och Foucault.

6.1 Egna tankar kring Queerteori

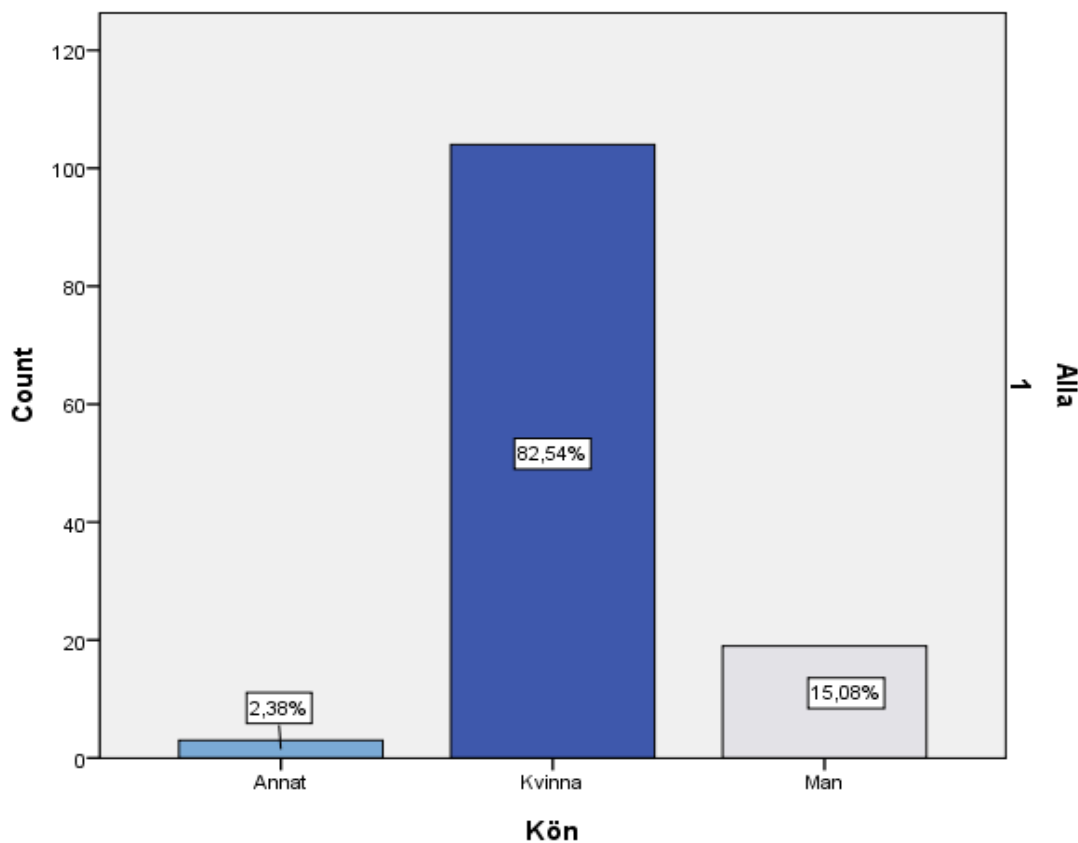
Som vi tidigare har tagit upp så är Queer ingen identitet, utan ett kritiskt förhållningssätt som liknar feminism. När vi läste detta kom frågan upp; Kan man vara heterosexuell och Queer? Rent teoretiskt borde det gå. Vi har inte hittat någon litteratur som säger att för att vara queer så måste man vara homosexuell, bisexuell, transperson eller annan ickeheterosexuell person, men det står heller inte tydligt någonstans att queer innefattar heterosexuella. Det kan ha att göra med att man enligt Queerteorin inte ska kategorisera och gruppera. Men vid ett flertal tillfällen så tas det i litteraturen upp att det är för homosexuella, bisexuella, transpersoner och andra ickeheterosexuella personer som Queer och Queerteorin uppstod och man antyder att det är till dessa personer man för sin talan. Litteraturen genomsyras av ett ”vi” och ”de”, där heterosexuella som grupp inte innefattas. Trots att författarna förklarar att så inte är fallet så känner i alla fall inte vi att heterosexuella inkluderas som helhet, utan endast vissa delar av dem. Ambjörnsson tar upp Rubins värdehierarki som visar att alla delar av den heterosexuella gruppen inte hör till heteronormen. Detta för att demonstrera att heterosexuella inte accepterar alla ”de sina”. Men det gör ju heller inte Queer och Queerteorin. Även de väljer ju ut vissa delar av den heterosexuella gruppen och lägger dessa i lådan för accepterade. Vad vi vill komma fram till är att författarna inte tar upp något som helst positivt med heteronormen. Något måste där väl finnas? Vidare menar vi att för att påstå att Queer och Queerteorin inte vill gruppera och kategorisera, så pekar dessa konstant på heteronormen som grupp med subgrupper. Detta anser vi blir väldigt paradoxalt. Eller försöker Queer och Queerteorin på ett otydligt sätt peka på att de grupperingar som finns idag bör lösas upp och att nya, bättre

grupperingar eventuellt kan accepteras? Eller att vissa grupperingar i samhället är bra och andra dåliga? Känslan vi fått efter att ha läst om Queer och Queerteorin är att dessa till viss mån accepterar en del grupperingar men inte andra. Den enda som tar upp detta på ett tydligt sätt är Tiina Rosenberg (2006). Vi hoppas att vi någon gång får svar på hur det egentligen ligger till, men vi anar att det luddiga kring Queer/ Queerteorin kommer att förbli luddigt. Som vi förstått det så är det just detta luddiga som Queer och Queerteorin vill ha kvar för att inte själva kategoriseras.

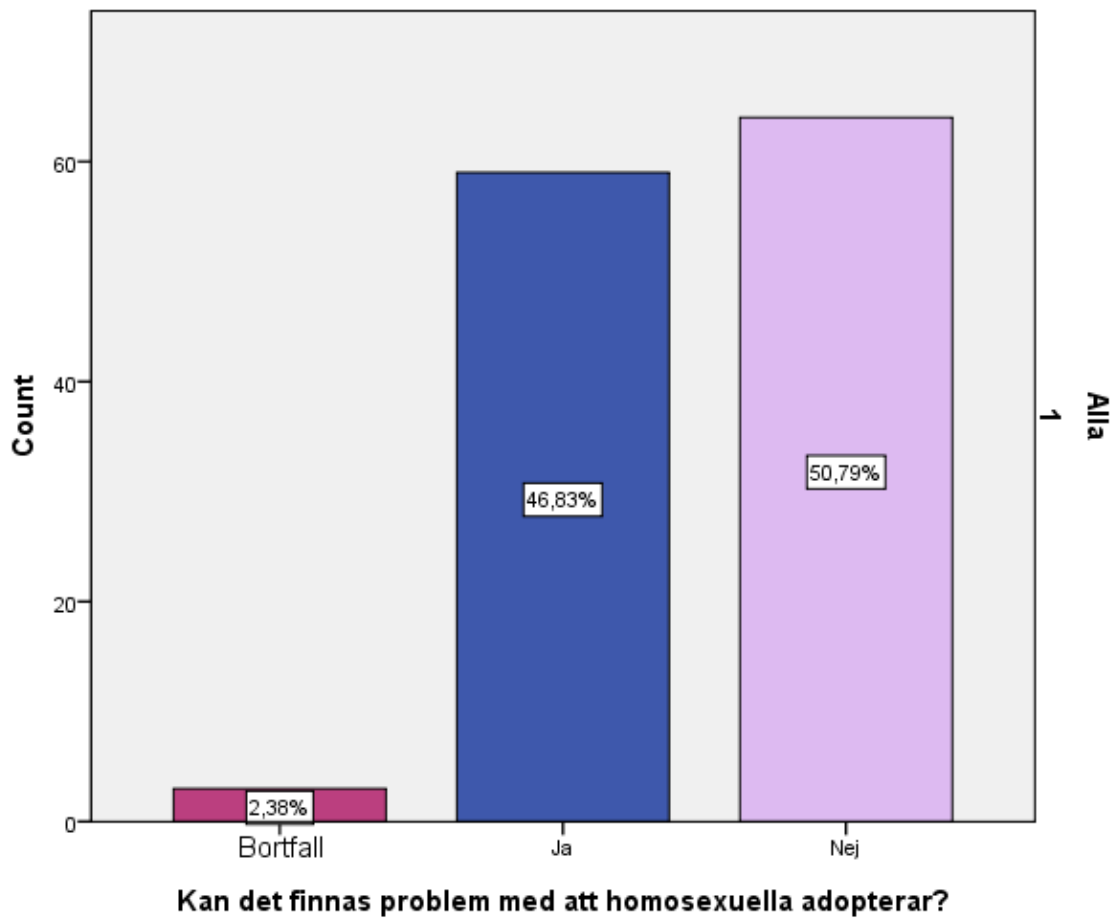
Det är en intressant diskussion, som är svår att få rätsida på, när man läser Queerteoretisk litteratur. Det finns nog inget enkelt svar, då litteratur i ämnet verkar ha ganska skilda uppfattningar om vad Queerteori faktiskt är. Oftast diskuteras endast Queer som begrepp, samtidigt som historik tas upp.

7. Redovisning och resultat av analys

Då andelen *män* och *annat* som svarade på enkäten var så pass mycket lägre än andelen *kvinnor* väljer vi att inte undersöka om det finns några skillnader i åsikter mellan könen. Därför väljer vi även att slå samman dessa till en stor grupp, som vi kallar *alla*. Detta för att göra all data tydligare och enklare att förstå. Med kategorin *annat* menar vi de personer som definierar sig som något annat än man eller kvinna.

I C-uppsatsen *"Homosexuella med barn – familjekonstellationer, öppenhet, bemötande"* (2000), skriven av Joakim Anrell, tas en studie upp som är gjord av Ernulf och Innala (1991). De menar att det inte finns något stöd för att barn som lever med homosexuella föräldrar utvecklar några sociala eller psykologiska problem. En annan studie som tas upp i uppsatsen, gjord av Fishel (1983), visar att barn som har samkönade föräldrar inte löper någon högre risk att bli utsatta i skolan eller för att bli mobbade.

Report

Kan det finnas problem med att homosexuella adopterar?	N
Bortfall	3
Ja	59
Nej	64
Total	126

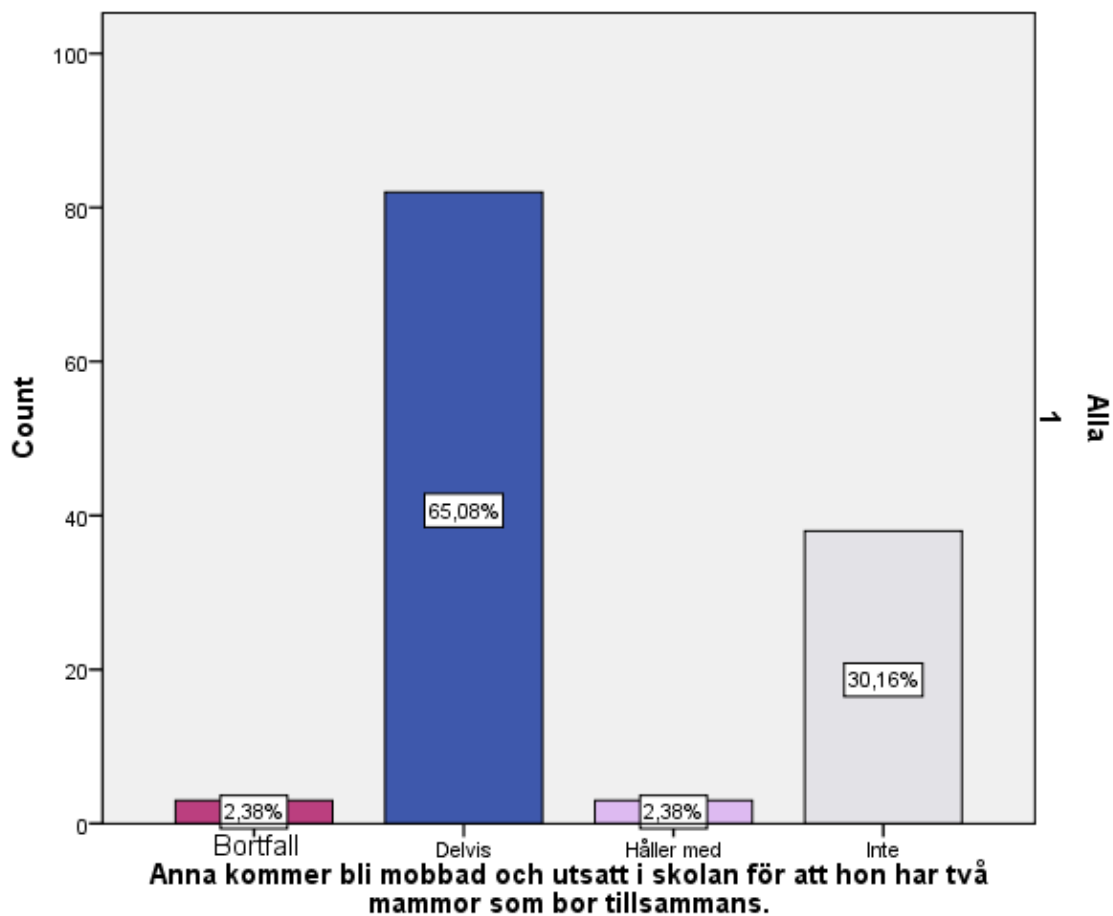
64 personer i vår undersökning ansåg att det inte finns några problem med att homosexuella adopterar. Ett fåtal av dessa poängterade dock att samhället kunde ha problem med detta. 59 personer svarade att de ansåg att det fanns problem med att homosexuella adopterar och 3 personer räknade vi som bortfall då de svarat med två alternativ eller inget alls. 44 personer av dessa 59 ja- svarare, hade som motivering att samhällets dömande skulle skapa problem, att barnet skulle bli mobbat eller att det bör finnas en manlig och en kvinnlig förebild under barnets uppväxt. Det intressanta med detta är att så många svaranden använde samhällets värderingar som en slags förklaring till varför det fanns problem med att homosexuella adopterar barn. Många av dem svarade dock att de själva inte alls tyckte så utan att det är samhällets åsikt.

De studier vi presenterade tidigare visar att barn till homosexuella inte far mer illa än barn till heterosexuella. Ännu en studie bekräftar detta och det är Statens offentliga utredningars utredning ”*Barn i homosexuella familjer*”(SOU 2001: 10). Denna studie visar att barn till homosexuella inte har några större svårigheter med könsutveckling, psykologisk och social utveckling jämfört med barn till heterosexuella (SOU 2001: 10, del 2, sid 318).

Motiveringen att det fattades en faders/modersgestalt togs också upp som ett problem i motiveringsfältet under frågan. Detta var ett argument när debatten om samkönades rätt att få adoptera rasade i Sverige. Enligt artikeln *Ideal Families and Social Science Ideals* skriven av Timothy J Biblarz och Judith Stacey (2010) finns det dock inget i den samlade socialforskningen som visar att ett barn behöver en moder och en fader som uppfostrar barnet tillsammans. Deras studie gjordes genom att jämföra samkönade par, olikkönade par och ensamstående par.

Enligt SOU 2001:10 (Bilaga 3, sid 8) har barn till homosexuella inte ett annorlunda könsrolls beteende jämfört med andra barn som vuxit upp med heterosexuella föräldrar.

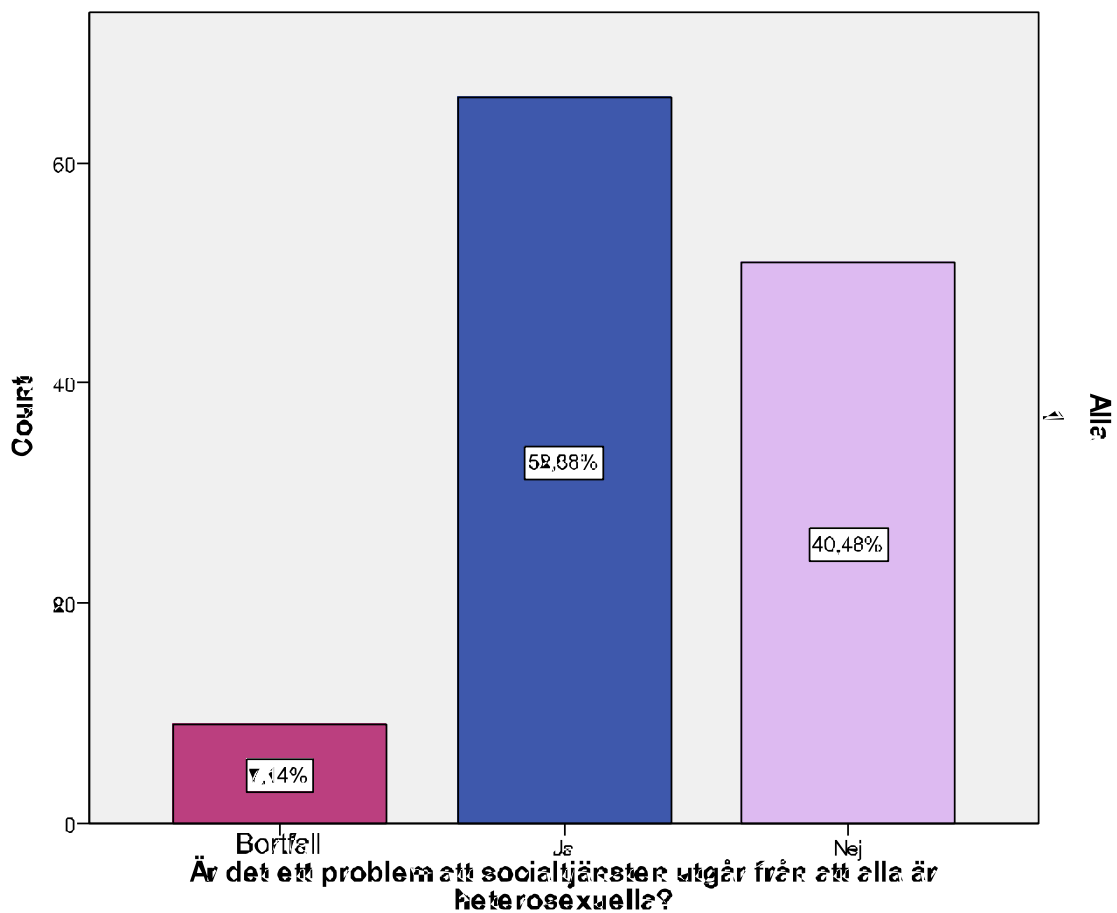
De övriga 26 (av de 59 Ja- svararna) svarade på ett sätt som visar att det finns en viss tendens till att mena att alla adoptioner innefattar någon form av problematik för barnet. Till exempel hänvisades det till att adoptivbarn i allmänhet oftare mår sämre och har högre suicidrisk.

Påståendet om Anna, som skulle bli mobbad i skolan för att hennes föräldrar var homosexuella, visade att 82 personer delvis höll med om påståendet. En del hade tankar om att alla barn kan riskera att bli mobbade oavsett, men eftersom frågan var formulerad som att risken för mobbning var högre då Anna har två mammor, får vi ändå utgå ifrån att de flesta alltså ansåg att detta var en förhöjd risk för mobbing. Enligt Nanette Gartrell och Henny Bos studie *US National Longitudinal Lesbian Family Study: Psychological Adjustment of 17-Year-Old Adolescents* (2010), så mår planerade barn till lesbiska föräldrar inte sämre än andra barn. Deras studie visar att dessa barn till och med mår bättre än andra barn. Detta även om föräldrarna har skiljt sig eller fortfarande är tillsammans. Gartrell och Bos har i denna studie följt barnen från födsel till dess att de fyller 17 år. Barnen visade lägre aggressivitet, färre sociala problem, regelbrytande samt utåtagerande än vad andra barn/ ungdomar visar. Detta gällde även om barnen hade kännedom om sina fäder eller inte. Detta kan därför även

kopplas till påståendet om att man behöver en faders- och en modersfigur, då denna studie styrker att så inte är fallet.

I artikeln *Child Adjustment and Parenting in Planned Lesbian-Parent Families* (Bos, van Balen, van den Boom, 2007) tar författarna upp resultatet av sina studier av heterosexuella familjer och familjer med lesbiska föräldrar. De menar att det inte finns någon skillnad i måendet hos barnen i de olika familjekonstellationerna. De skriver att de genom denna studie motbevisar det som motståndare till homosexuella föräldrar påstår: att barnen blir stigmatiserade av andra jämnåriga, att de får beteendeproblem på grund av frånvaron av en fadersfigur med mera.

Caroline Degerfeldts uppsats, *"Vi är alla lika!"* (2009) behandlar frågan om Likabehandlingsprincipen. Det framkom att sexualitet inte hade betydelse, bara man behandlade alla *lika*. Med detta menas att socialsekreterarna, som Degerfeldt undersökte, behandlade alla klienter på samma sätt oavsett klientens sexualitet.

”Studier visar att socialtjänsten i nästan alla fall utgår ifrån att klienten är heterosexuell. Anser du att detta är ett problem?”

(Fråga 9 från vår enkätstudie)

Detta tyckte vi oss se i vår studie. 51 av 126 (med ett bortfall på 9) svarade Nej på frågan (se ovan) om det var ett problem att Socialtjänsten utgår från att alla är heterosexuella.

Av dessa 51 nej- svarare så var det 20 personer som valde att inte motivera sitt svar och 14 personer som ansåg att det inte var ett problem, eftersom det är vanligast att man är heterosexuell. Andra ansåg att det inte var ett problem om socialsekreteraren kunde tänka sig att be om ursäkt när det uppdagades att klienten inte är heterosexuell eller om klienten själv tillrättavisade sin socialsekreterare. En av de svarande skrev som motivering att det inte är något problem då heterosexualitet är det vanligaste i Sverige och världen.

Av bortfallet på nio så var det en som menade att denne aldrig funderat på detta fenomen och fyra som inte visste vad de skulle svara. De tre övriga hade svarat både ja och nej. Detta resultat, tillsammans med de 51 personer nej- svarare (tolkar vi) pekar på att det inte funnits något i deras utbildning till socionomer som beskrivit detta problem.

Av de 66 Ja- svararna var det 19 personer som valde att inte motivera, 12 personer anser att heteronormativiteten är ett problem idag, 15 personer anser att en socialarbetare måste vara mer öppen för att klienten kan vara av annan sexualitet än heterosexuell och 9 personer ansåg att det kunde vara kränkande för klienten och att detta kunde leda till att förtroendet för socialarbetaren minskade eller försvann. Övriga ja- svarare hade väldigt spridda motiveringar. Någon ansåg att det kunde vara ett problem då vissa lagar och regler inte innefattade, eller uteslöt, personer av annan sexualitet än heterosexualitet. Vilka lagar detta skulle gälla angavs inte.

En del respondenter kommenterade frågan om Socialtjänstens heteronormativitet med att personens sexualitet inte hade med det att göra;

”Vad spelar den sexuella läggningen för roll i det sammanhanget?”

(En av motiveringarna till fråga 9 i vår enkät.)

En tolkning av denna motivering är att respondenten menar att den sexuella läggningen hos en klient är helt irrelevant när man som socialsekreterare ska hjälpa denne.

Caroline Degerfeldt (2009) talar även om detta i sin uppsats, då hon fick liknande svar som våra. Oavsett om man tycker att sexualitet kanske inte är anledningen till att man söker hjälp, så kan man inte bortse från att en persons sexualitet kan bidra till personens sociala problem.

Genom att använda begreppet *partner* kan nog många missförstånd klaras upp och klienten kan slippa känna sig utpekad och onormal.

”Så länge socialsekreterarna är öppna för att be om ursäkt de gånger det blir fel.”

(En av motiveringarna till fråga 9 i vår enkät.)

Anna kommer bli mobbad och utsatt i skolan för att hon har två mammor som bor tillsammans. *

Socionomer är mer fördomsfria än många andra yrkesgrupper. Crosstabulation

		Socionomer är mer fördomsfria än många andra yrkesgrupper.				Total
		Bortfall	Delvis	Håller med	Inte	
Anna kommer bli mobbad och utsatt i skolan för att hon har två mammor som bor tillsammans.	Bortfall	1	0	0	2	3
	Delvis	3	43	5	31	82
	Håller med	0	0	1	2	3
	Inte	3	15	0	20	38
Total		7	58	6	55	126

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,562 ^a	9	,029
Likelihood Ratio	18,103	9	,034
N of Valid Cases	126		

Ovan visas en korstabell mellan påståendena nummer 10 (från vår enkät); *"Anna kommer bli mobbad och utsatt i skolan för att hon har två mammor som bor tillsammans."* och 12 (från vår enkät); *"Socionomer är mer fördomsfria än många andra yrkesgrupper."*

Siffrorna visar att det är ungefär lika stort antal som Delvis höll med om att Anna skulle bli utsatt som Delvis kunde hålla med om att Socionomer är mer fördomsfria än andra yrkesgrupper.

För att säkerställa signifikansen har en hypotesprövning gjorts, detta för att se så att sambandet mellan två variabler inte bara är en tillfällighet. Då p-värdet är mindre än 5 % (0,029) är sambandet inte slumpmässigt utan det finns en säkerställd signifikans i våra mätningar (Halvorsen, sid 118, 1992).

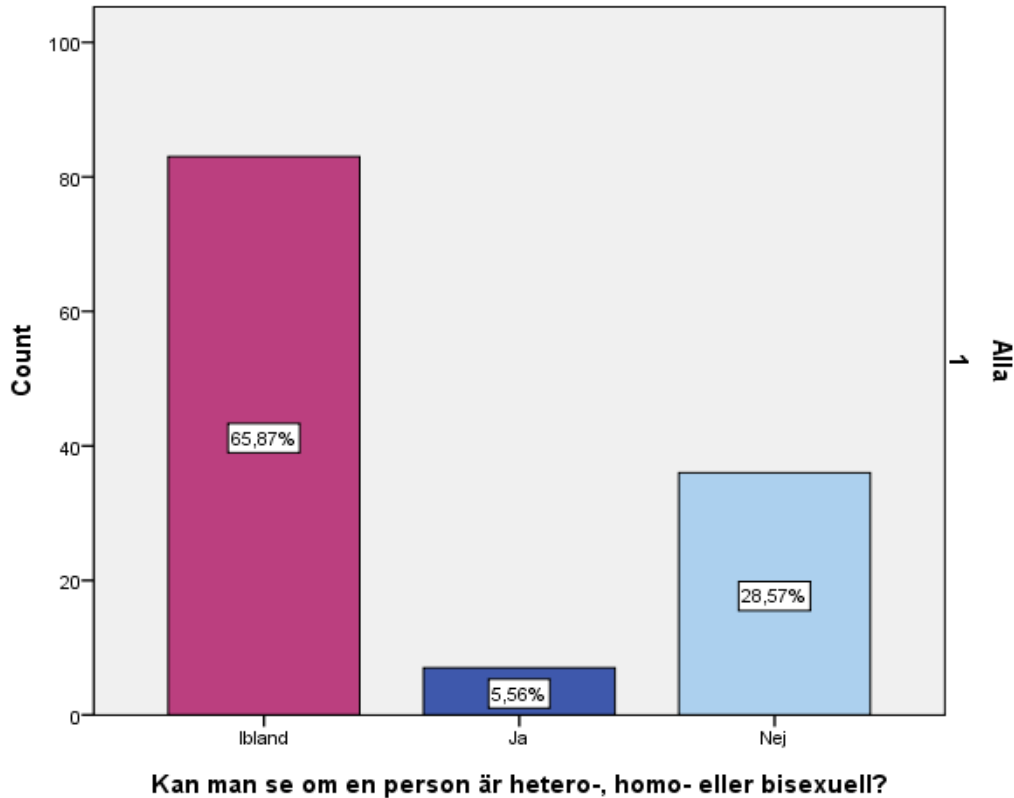
Som vi tidigare har presenterat så finns det flera studier som visar att barn till föräldrar som lever i samkönade förhållanden inte är mer utsatta än andra barn. Frågan om Anna är nära sammankopplad med frågan om adoption.

För att fläta samman queerteorin med vår undersökning så har vi kommit fram till att det är en väldigt stor del av de undersökta studenterna som har ett "vi" och "de" tänk. Många grupperar sig som "vi" som hör till normen men som accepterar "de" homo- och bisexuella. Detta grupptänkande stärker Queerteorin i dess farhågor om grupperingar.

"Jag skulle kunna tänka mig att själv adoptera, men jag tar avstånd från homosexuella."

(ett av svaren från vår enkät)

Detta citat stärker Queerteorin i dess diskussioner kring förtryck och marginalisering av homosexuella (Rosenberg, 2006). Att *ta avstånd från* är inte positivt i någon mening och detta visar också att vi som samhälle har en bit kvar att gå. Den svarande utesluter hela den homosexuella gruppen och vill ta avstånd från dem alla.

Enkätfrågan ovanför visar att 83 personer tyckte att man *Ibland* kan se om en person var hetero-, homo- eller bisexuell, 7 personer tyckte att man alltid kunde se detta medan 36 personer, genom att svara *Nej*, ansåg att man inte kunde se detta.

Det intressanta med stapeln ovan är inte bara hur de svarade, utan även det som senare fanns i motiveringsfältet under frågan. När personerna svarade, var det ingen som beskrev hur man kunde se att en person var heterosexuell. Kommentarererna var oftast riktade till att beskriva feminina män och maskulina kvinnor. Nedan följer några av svaren från respondenterna i vår enkätundersökning.

”Vissa är tydliga medan andra är lite ”vanligare”.”

”De går eller beter sig annorlunda mot det kön de har.”

”Vissa syns det tydligt på men man ska passa sig för att ha förutfattade meningar.”

”Vissa tjejer är väldigt maskulina, vissa män är väldigt kvinnliga.”

”Man kanske visar upp en mer feminin eller maskulin sida som skiljer sig från det ”normala”. Men detta antagande behöver förstås inte alltid stämma.”

Det var ingen av de svarade som kunde berätta direkt hur en heterosexuell person såg ut, även fast det var en del av frågan i enkäten. Möjligtvis pekar svaren på att heterosexuella personer ser ”normala” ut. Ett Queerteoretiskt synsätt på detta är att många jämför hetero- och homosexualitet och menar att heterosexualitet är det normala (Ambjörnsson, s.114, 2006). Enligt Rosenberg (2002) utgår heteronormativiteten från könets binära uppsättning och att de som faller utanför heteronormen blir stämplade som avvikande.

I följande avsnitt sammanfattar vi våra observationer och presenterar vår syn på denna undersökning.

7.1 Sammanfattning

Sammanfattningsvis visade det sig att nära hälften av socionomstudenterna i vår enkät tänkte sig att barn till homosexuella skulle bli mer utsatta än andra barn. Detta fast det inte finns någon studie vi kunnat hitta som tyder på detta. Tvärtom visar studierna vi sett att barn till homosexuella föräldrar inte mår sämre än andra barn. Frågan med Anna som kunde tänkas bli mobbad i skolan på grund av sina två mammor visade att studenterna tänkte ungefär likadant här.

I frågan om man kunde se hur en homo- bi eller heterosexuell person såg ut svarade de flesta att man kunde se detta ibland. En del av de svarande försökte förklara hur man kunde se detta och beskrev ofta stereotypa bilder av en homosexuell man eller kvinna. Det var dock ingen som beskrev hur en heterosexuell person såg ut, utom möjligen att det pekade på att en heterosexuell person var mer ”vanlig” och ”normal”.

I frågan huruvida det var ett problem att socialtjänsten utgår ifrån att alla är heterosexuella, var studenterna delade, det var cirka hälften som svarade Ja och hälften som svarade Nej. Att Socialtjänsten utgår ifrån allas heterosexualitet är ett reellt problem som vi tagit upp tidigare.

I vår empiri och analys anser vi att det sannolikt finns ett behov, inom socionomutbildningen att lära sig mer om hur olika sexualiteter kan påverka en människas livssituation, detta för att kunna bemöta olika människor i en utsatt position. Annars finns en överhängande risk att dagens socionomstudenter i framtiden diskriminerar människor med annan sexualitet än heterosexualitet.

Materialet vi fick ihop visar inte direkt att det finns ett behov av större kunskap om olika sexualiteter hos respondenterna i vår undersökning. Vi tolkar det dock som att det sannolikt finns ett behov av att ifrågasätta heteronormen och få studenterna att tänka utanför heteronormativitetens låda, beträffande sexualitet, bemötande och angående föräldraskap och sexualitet. Forskningen, som vi i denna uppsats har tagit upp, visar att barn i regnbågsfamiljer inte mår sämre än barn till heterosexuella föräldrar. Vår egen studie visar att detta inte är bilden som den undersökta gruppen har. Därför anser vi att socionomstudenter bör få del av denna kunskap. Detta för att, som tidigare nämnts, förebygga diskriminering och kränkande behandling i framtiden.

7.2 Sammanfattning av resultat

Våra frågeställningar var om det finns ett behov av att socionomstudenter lär sig mer om homo- och bisexuella personers levnadsförhållanden och i så fall varför, samt om detta kan motiveras med tidigare forskning. Vidare ville vi undersöka vad det finns för tankar, i vår undersökningsgrupp, angående barn till homosexuella samt om det finns någon forskning som stödjer dessa studenters tankar.

Med hjälp av litteratur, ett flertal undersökningar samt en C-uppsats har vi kunnat besvara dessa frågor och resultatet visar att det sannolikt finns ett behov av mer kunskap om olika sexualiteter bland socionomstudenterna i vår undersökning. Vår undersökning visar att undersökningsgruppen saknar stöd inom forskningen för sina åsikter om homo- och bisexuella samt deras barn.

Det har varit mycket dividerande kring svaren och om ämnet och vi hoppas att detta har väckt en del funderingar hos dig som läsare. I kommande stycke följer vår slutdiskussion där vi för fram våra egna antaganden och åsikter.

8. Slutdiskussion

Det kommer att bli intressant att få se hur socionomutbildningen kommer att ta upp sexualitet i utbildningen framöver, då vi fått information om att det håller på att föras in i utbildningen. Förhoppningsvis kan detta hjälpa våra kollegor så att Diskrimineringsombudsmannen får in färre anmälningar om att myndighetspersoner diskriminerar personer utifrån sexualitet.

Angående frågan om likabehandlingsprincipen som vi tagit upp i analysen, vad betyder den principen egentligen? Ska man behandla alla med lika respekt och behandling oavsett vem man har framför sig, eller ska man ge alla samma behandling, som om de vore likadana till kropp och själ och stöpta i samma form?

Kan man verkligen ge alla samma respekt och lika behandling, om man inte utgår ifrån att vi alla är olika? Uppenbarligen finns det problem (HomO, 2005) när man behandlar alla som om de vore likadana. Finns det en viss begreppsförvirring när man säger att alla ska behandlas lika, oavsett sexualitet?

När vi har skrivit att socionomstudenterna vi undersökte tycktes ha ett visst behov av att lära sig mer om homo- och bisexuellas levnadsvillkor kan det tyckas att vi har tagit ett väldigt stort antagande. Detta är dock det vi tycks se när vi har sammanfattat vår undersökning. Behovet i detta fall är också direkt relaterat till brukarna och vår tidigare forskning angående diskriminering av personer som inte är heterosexuella ger större tyngd till vårt antagande.

9. Referenser

Ambjörnsson, Fanny (2006) *"Vad är queer?"* Stockholm: Natur och Kultur

Anrell, Joakim (2006) *"Homosexuella med barn – familjekonstellationer, öppenhet, bemötande"* C-uppsats, Linköpings Universitet

Biblarz T, Stacey J, (2010) *Ideal Families and Social Science Ideals*. Journal of marriage and family; Vol 72, no 1 s. 41 – 44.

Bos H, van Balen F, van den Boom D (2007) *Child Adjustment and Parenting in Planned Lesbian-Parent Families*. American Journal of Orthopsychiatry 2007, Vol. 77, No. 1, s38–48.

BRÅ (2007) *"Hatbrott 2007 En sammanställning av anmälningar med främlingsfientliga, islamofobiska, antisemitiska och homofobiska motiv"*.

Degerfeldt, Caroline (2009) *"Vi är alla lika!"* C-uppsats, Lunds Universitet

Gartrell N, Bos H (2010) *US National Longitudinal Lesbian Family Study: Psychological Adjustment of 17-Year-Old Adolescents*. Pediatrics, 2010; DOI: [10.1542/peds.2009-3153](https://doi.org/10.1542/peds.2009-3153)

Holme I M, Solvang B K (1997) *"Forskningsmetodik- om kvalitativa och kvantitativa metoder"*. Lund: Studentlitteratur AB.

HomO (2005) *"Alla är lika för mig!"- En kartläggning av hur socionomutbildningar tar upp sexuell läggning"*. Stockholm: Bromma tryck.

HomO (2006) *"Det syns inte utanpå, men känns inuti"*. Stockholm: Bromma tryck.

Lafa, (2005) *"Socionomer behöver utbildning i sexologi"* Lafas hemsida <http://www.lafa.nu/templates/article.asp?tkID=8&katID=28&sidID=273&menu_ordning=3&page_ordning=41> (2010-04-18)

Lunds Universitet (2006) ”Lunds universitets policy avseende likabehandling av studenter”.

RFSL (2010), ”Begreppslista – sexualitet och kön” RFSL:s hemsida
<<http://www.rfsl.se/?p=410> > (2010-04-23)

Rosenberg, Tiina (2002) ”Queerfeministisk agenda”. Stockholm: Atlas.

Rädda Barnen,(2009), ”Varför måste man inte komma ut som hetero? - Normer kring sexualitet och kön hos barn och unga”. Stockholm: Swepografiska.

Statens Offentliga Utredningar, ”Barn i homosexuella familjer” (SOU: 2001 10).

Swank, E, Raiz, L, (2010) *Attitudes Toward Gays and Lesbians Among Undergraduate Social Work Students*. *Affilia: Journal of Women and Social Work* vol 25, No 1, s19-29.

Trost, Jan (2007) *Enkätboken*. Polen, Pozkal: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Elanders Gotab.

Wahlgren, Lars (2009) *SPSS steg för steg*. Polen, Pozkal: Studentlitteratur.

Frekvenstabeller

Kön

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Annat	3	2,4	2,4	2,4
Kvinna	104	82,5	82,5	84,9
Man	19	15,1	15,1	100,0
Total	126	100,0	100,0	

Vad definierar du dig som?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Annat	1	,8	,8	,8
Bi	7	5,6	5,6	6,3
Hetero	115	91,3	91,3	97,6
Homo	2	1,6	1,6	99,2
Vill ej sv	1	,8	,8	100,0
Total	126	100,0	100,0	

Kan det finnas problem med att homosexuella adopterar?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	3	2,4	2,4	2,4
Ja	59	46,8	46,8	49,2
Nej	64	50,8	50,8	100,0
Total	126	100,0	100,0	

Kan man se om en person är hetero-, homo- eller bisexuell?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ibland	83	65,9	65,9	65,9
Ja	7	5,6	5,6	71,4
Nej	36	28,6	28,6	100,0
Total	126	100,0	100,0	

Är det viktigt för en arbetsgivare att få reda på vilken sexuell läggning man har?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	,8	,8	,8
Ja	4	3,2	3,2	4,0
Nej	121	96,0	96,0	100,0
Total	126	100,0	100,0	

Kan man byta sexualitet med någon form av behandling?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	9	7,1	7,1	7,1
Ja	7	5,6	5,6	12,7
Nej	110	87,3	87,3	100,0
Total	126	100,0	100,0	

Har du någon i din bekantskapskrets som är homo- eller bisexuell?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	1,6	1,6	1,6
Ja	99	78,6	78,6	80,2
Nej	9	7,1	7,1	87,3
Vet ej	16	12,7	12,7	100,0
Total	126	100,0	100,0	

Är det ett problem att socialtjänsten utgår från att alla är heterosexuella?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	9	7,1	7,1	7,1
Ja	66	52,4	52,4	59,5
Nej	51	40,5	40,5	100,0
Total	126	100,0	100,0	

Anna kommer bli mobbad och utsatt i skolan för att hon har två mammor som bor tillsammans.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	3	2,4	2,4	2,4
Delvis	82	65,1	65,1	67,5
Håller med	3	2,4	2,4	69,8
Inte	38	30,2	30,2	100,0
Total	126	100,0	100,0	

Det är större sannolikhet att barnet blir homosexuellt om föräldrarna är det.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	1,6	1,6	1,6
Delvis	13	10,3	10,3	11,9
Håller med	2	1,6	1,6	13,5
Inte	109	86,5	86,5	100,0
Total	126	100,0	100,0	

Socionomer är mer fördomsfria än många andra yrkesgrupper.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	7	5,6	5,6	5,6
Delvis	58	46,0	46,0	51,6
Håller med	6	4,8	4,8	56,3
Inte	55	43,7	43,7	100,0
Total	126	100,0	100,0	

Korstabell

Anna kommer bli mobbad och utsatt i skolan för att hon har två mammor som bor tillsammans. *

Socionomer är mer fördomsfria än många andra yrkesgrupper. Crosstabulation

Count

		Socionomer är mer fördomsfria än många andra yrkesgrupper.			Total	
			Delvis	Håller med		Inte
Anna kommer bli		1	0	0	2	3
mobbad och utsatt i	Delvis	3	43	5	31	82
skolan för att hon har	Håller med	0	0	1	2	3
två mammor som bor	Inte	3	15	0	20	38
tillsammans.						
Total		7	58	6	55	126

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,562 ^a	9	,029
Likelihood Ratio	18,103	9	,034
N of Valid Cases	126		

a. 12 cells (75,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,14.

Denna enkät är avsedd endast som grund till vår kandidatuppsats. Du som svarar kommer att vara helt anonym. Resultatet kommer att publiceras i vår kandidatuppsats som är offentlig, men vi kommer inte att samla in några personuppgifter. Materialet kommer att användas i forskningssyfte och ej upplåtas till tredje part. De enda som kommer få se det insamlade materialet är vi, vår handledare och eventuellt vår examinator.

Enkäten är helt frivillig och du kan avbryta när du vill.

Vi hoppas att du svarar så ärligt som möjligt och tar det mest passande svarsalternativet.

Enkäten tar endast några minuter att besvara.

Tack på förhand!

1. Vilket kön är du?

- Man
- Kvinna
- Annat

2. Hur gammal är du?

- Under 25
- Mellan 25 och 35
- Över 35

3. Kan det finnas problem med att homosexuella adopterar barn?

- Ja
- Nej

Motivera ditt

svar: _____

4. Vad definierar du dig som?

- Heterosexuell
- Homosexuell
- Bisexuell
- Annat
- Vill ej svara

5. Kan man se om en person är hetero-, homo- eller bisexuell?

- Ja
- Nej
- Ibland

Motivera ditt

svar: _____

6. Är det av vikt för en arbetsgivare att få reda på vilken sexuell läggning man har?

- Ja
- Nej

Motivera ditt

svar: _____

7. Kan man byta sexualitet med någon form av behandling?

- Ja
- Nej

Motivera ditt

svar: _____

8. Har du någon i din bekantskapskrets som är homo- eller bisexuell?

- Ja
- Nej
- Vet ej

9. Studier visar att socialtjänsten i nästan alla fall utgår ifrån att klienten är heterosexuell. Anser du att detta är ett problem?

- Ja
- Nej

Motivera gärna ditt

svar: _____

Nedan följer en rad påståenden. Svara om du håller med, håller delvis med, eller inte håller med alls.

10. ” Anna kommer bli mobbad och utsatt i skolan för att hon har två mammor som lever tillsammans”

- Håller med
- Håller delvis med
- Håller inte med

11. ”Det är större sannolikhet att barnet blir homosexuellt om föräldrarna är det”

- Håller med
- Håller delvis med
- Håller inte med

12. ”Socionomer är mer fördomsfria än många andra yrkesgrupper”

- Håller med
- Håller delvis med
- Håller inte med

Övriga

synpunkter: _____

Tack för din medverkan!

Lisette Holmlund p Szabo och Minna Niskasaari

